

Prof. dr. Leslie HOLMES

Melburno universitetas, Socialinių
ir politikos mokslų mokykla
The University of Melbourne,
Victoria 3010, Australia
Room 434, East Tower,
John Medley Building
Tel: +61 3 8344 7293
El.p. *leslieth@unimelb.edu.au*

KO POLITOLOGAI IR KRIMINOLOGAI GALĖTŲ PASIMOKYTI VIENI IŠ KITŲ. IR KODĖL JIE TURĖTŲ MOKYTIŠ?¹

Straipsnis pristatytas Teisės instituto ir Vilniaus universiteto organizuotoje tarptautinėje konferencijoje „Tarpdiscipliniškos kriminologijos studijos: patirtis ir perspektyvos“² vykusioje Vilniuje, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijoje, 2008 m. gegužės 9–10 d.

Straipsnyje analizuojamos kriminologijos ir politologijos mokslų sąsajos, bendrų temų, metodų ir galimų tyrimų problematika bei perspektyvos, pristatomos abiejuose moksluose paplitusios teorijos, teiginiai, kuriais remiantis galima analizuoti sudėtingus daugelio mokslų interesų srityje esančius reiškinius, tokius, kaip korupcija, organizuotas ir korporatyvinis nusikalstamumas.

ĮVADAS

Atstovaudamas ką tik (2007 metų pradžioje) įkurtai Melburno universiteto mokyklai, jungiančiai politikos mokslus, kriminologiją ir sociologiją, aš dalyvavau daugelyje neseniai vykusių diskusijų apie tai, kaip jau būtų galima išvelgti politikos mokslo ir kriminologijos sąsajas (politikos mokslai ir sociologija sujungti kiek anksčiau, katedroje, kurioje aš anksčiau dirbau) ir kaip šie du moks-

---

¹ Straipsnį iš anglų kalbos vertė *dr. Algimantas Čepas*.

² Pagal „Tarpkryptinių plečiamųjų kriminologijos studijų Vilniaus universitete“ projektą. Plačiau žr. www.krimstud.vu.lt (*vyr. red. pastaba*).

lai turėtų toliau bendradarbiauti, mokytis vienas iš kito ateityje. Pavyzdžiui, mes buvom skatinami efektyviau naudoti turimus išteklius ir greitai atradome, kad tiek politikos mokslas, tiek kriminologija moko apie kiekybinius socialinių mokslų metodus (koreliacijos ir regresijos analizę, SPSS ir t. t.), apie tai, kaip socialiniuose moksluose turėtų būti sprendžiami etikos klausimai, apie esminius epistemologijos ginčus ir t. t. Vienas iš būdų padidinti studijų efektyvumą būtų skirtinguose lygmenyse įdiegti keletą naujų disciplinų, kurias politikos mokslo ir kriminologijos studentai pirmą semestro pusę kartu studijuotų, nagrinėtų socialinius mokslinius anksčiau minėtų metodų pagrindu, o antrojoje semestro pusėje politikos mokslo atstovams ir kriminologams atskirai būtų dėstomi specializuoti atitinkamos jų specialybės klausimai. Tikimės, kad taip būtų maksimizuotas dėstymo efektyvumas neaukojant ir nešvaistant specializuotų žinių. Mūsų naujojoje mokykloje stengiamės rasti tokias tyrimų ir dėstymo sritis, kurios arba tarsi iš dalies sutampa *a priori*, arba tarp kurių yra pasikartojimų. Taip siekiame tobulinti jau dėstomas disciplinas arba jas pakeisti naujomis, kurios suprantamiau gilintųsi į bendrų interesų sritis. Esame dar tik ankstyvojoje šio proceso stadijoje, bet pradėsime skaityti kai kuriuos naujus paskaitų kursus jau 2009 metų pradžioje. Šiuo metu esame identifikavę daugelį sričių, kuriose politologai ir kriminologai mūsų mokykloje turi bendrų interesų ir kuriose jie dėstys kartu. Viena tokių sričių yra tarp populiariausių mūsų mokykloje – terorizmo studijos. Akivaizdu, šioje studijų srityje tiriamas neteisėtas ir anominis elgesys (idealus variantas būtų įtraukti į studijas ir psichologijos dėstytojus, bet turime vienu metu žengti tik vieną žingsnį!), tai, kas yra itin įdomu kriminologams, taip pat tiriamos problemos, susilaukiančios itin didelio susidomėjimo iš saugumo studijų ir „naujųjų karų“ teorijų pusės, – ir vienos, ir kitos yra itin įdomios politikos mokslo atstovams, ypač tiems, kurie gilinasi į tarptautinių santykių subdiscipliną.

Po šių įvadinių pastabų toliau straipsnyje pagrindinis dėmesys skiriamas trimis tarpusavyje susijusioms sritims, kurių analizė galėtų ir turėtų būti atliekama konstruktyviai bendradarbiaujant politikos mokslui ir kriminologijai – šios sritys yra korupcija, organizuotas nusikalstamumas ir korporatyvinis nusikalstamumas. Visos trys sritys yra susijusios su nusikalstamumu (nors, griežtai tariant, šis pastebėjimas netaikomas *kai kurioms* korupcijos formoms) ir todėl jas turėtų analizuoti kriminologai. Tačiau kartu visos šios sritys įvairiomis prasmėmis kelia rimtas (socialines, ekonomines, politines, saugumo ir susijusias su legitimumu) grėsmes tiek valstybėms, tiek tarptautinėms organizacijoms, visos

trys sritys gali versti valstybes ir tarptautines organizacijas kurti strategijas ir programas šioms grėsmėms suvaldyti. Tokias grėsmes, strategijas ir programas pirmiausiai tiria ir vertina specialistai, dirbantys saugumo studijų, viešosios politikos, tarptautinių santykių ir lyginamosios politikos srityse, o visos šios sritys yra politikos mokslo šakos.

Dabartiniu metu kriminologai ir politikos mokslo atstovai nepakankamai bendradarbiauja daugiadisciplininėse, tarpdisciplininėse ir vienos disciplinos ribas peržengiančiose tyrimų programose, skirtose trimis svarbioms anksčiau minėtomis probleminėms sritims. Šiame straipsnyje bus svarstomos kai kurios sampratos ir kai kurie metodai, kuriuos taiko ir kriminologai, ir politikos mokslo specialistai, tačiau juos kiekviena šių grupių išmano labai skirtingai. Straipsnyje argumentuojama, kad geresnis visų šių sampratų ir metodų išmanymas sustiprintų kiekvieną šių grupių.

Taip pat pažymėtina, kad šis straipsnis parašytas žvelgiant ne kriminologo, o politologo požiūriu, tikintis, kad tokia skirtinga perspektyva paskatins diskusijas tarp kriminologų. Aspektai, kurie bus svarstomi straipsnyje – nors ir labai trumpai, kiek tai įmanoma tokios apimties straipsnyje – apima etikečių klijavimo teoriją, su kuria susipažinę dauguma kriminologų, bet kuri daug mažiau žinoma *M. Foucault* nesekantiems politikos analitikams; kontrolės balanso teoriją (geriau žinomą kriminologams nei politologams); „tvirtąją“ ir „lanksčiąją“ racionalaus pasirinkimo teoriją, kuria politologai remiasi lyg ir plačiau nei kriminologai; neoliberalizmą; *Ohmae* „pasaulį be sienų“ ir kompiuterinį nusikalstamumą; taip pat tai, ką *Vincenzo Ruggiero* ir *Michael Welch* vadina „valdžios nusikaltimais“ – sampratą, kuri tiesiogiai susijusi ir su kriminologais, ir su politologais, tačiau kuri, būdama sąlyginai nauja, yra vis dar nepažįstama daugumai abiejų specialistų grupių narių.

Pradedant nagrinėti šias teorijas ir požiūrius, vis dėlto būtini kai kurie apibrėžimai, atribojimai ir pateisinimai, jų reikia, kad būtų galima atskleisti tai, apie ką kalbama šiame straipsnyje vartojant korupcijos, organizuoto nusikalstamumo ir korporatyvinio nusikalstamumo sąvokas.

KORUPCIJA

Tarp kai kurių analitikų pradedant dvidešimtojo amžiaus dešimtojo dešimtmečio pabaiga žymi tendencija visokią nesąžiningą V-V (verslas-verslas) veiklą, pavyzdžiui, kyšininkavimą ir naudojimąsi viešai neprieinama informacija, apibūdinti kaip korupciją. Tai nevykusi tendencija, nes korupcijos terminas

jau ir taip karštai diskutuotas, buvo dar plačiau konceptualiai išplėstas. Atsižvelgiant į tai, daug tinkamiau korupcijos terminą taikyti tik nesąžiningam valstybės pareigūnų elgesiui, taip pat ir kyšininkavimui. Valstybės pareigūnai gali būti arba išrinkti, arba į tam tikras pareigas paskirti. Jie greta jų formalaus valstybės pareigūnų statuso gali turėti privačių verslo interesų. Būtent piktnaudžiavimas užimama vieša padėtimi, siekiant privačios naudos, ir yra korupcija; terminas „privatus“ šiame kontekste nebūtinai sutampa su terminais „asmeninis“ ar „individualus“, nes jis taikomas ir privatiems kolektyviniams dariniams, pavyzdžiui, politinėms partijoms.

Kaip jau minėta ankstesnėje pastraipoje, netgi siauresnis čia naudojamas korupcijos apibrėžimas yra diskutuotinas. Pavyzdžiui, nors daugelis ryškiausių Italijos analitikų kategoriškai nepripažįsta klientilizmo kaip korupcijos reiškinio formos, daugelis anglakalbių mokslininkų atkakliai tvirtina, kad klientilizmas turi būti laikomas korupcija (kartais šis nesutarimas kildinamas iš skirtumų tarp protestantiškosios ir katalikiškosios kultūrų). Galbūt kriminologams bus įdomus faktas, kad vyksta karštos diskusijos tarp politologų dėl to, ar korupcinėmis turėtų būti pripažįstamos tik veikos (arba neveikimas, pavyzdžiui, „užsimerkimas“), kurios yra akivaizdžiai neteisėtos, ar korupcinėmis gali būti vadinamos ir veikos, kurios taip yra suvokiamos visuomenėje. Viena problemų, kurias kelia siauresnis, formaliai teisinis požiūris, yra ta, kad kai kuriose valstybėse nėra įstatymų, specialiai skirtų korupcijai ir ją apibrėžiančių. Pavyzdžiui, Rusijoje nuo dešimtojo dvidešimtojo amžiaus dešimtmečio pradžios žaidžiama su korupcijos įstatymo projektu, bet jis iki šiol nepriimtas; lieka laukti ar Prezidentui *Medvedevui*, kuris pastaraisiais mėnesiais dažnai ir karštai pasisako apie būtinybę sumažinti korupciją jo šalyje, pagaliau pavyks pasiekti, kad įstatymas būtų priimtas.

Vienas iš daugelio uždavinių, keliamų kriminologams, – kritikuoti baudžiamosios justicijos sistemą; tai svarbi jų, kaip mokslininkų ir pilietinės visuomenės narių, pareiga, bent jau demokratinėse sistemose. Tai būtent ir yra viena iš daugelio sričių, kuriose politologai ir kriminologai gali vaisingai bendradarbiauti. Politologai pastaraisiais metais rodo vis daugiau susidomėjimo politiniu teisėjų vaidmeniu. Didžiulė paskata tokiam susidomėjimui buvo praėjusio amžiaus dešimtojo dešimtmečio pradžioje Italijoje prasidėjusi antikorupcinė *Mani Pulite* kampanija, kurią daugiausia inicijavo teisėjai. Tarptautinės organizacijos, tokios kaip Freedom House, teisėjų vaidmenį ir nepriklausomumą laiko svarbiu pokomunistinių valstybių politinių sistemų (platesne prasme) prigim-

ties indikatoriumi. Taigi dabar ne tik kriminologai turi kritikuoti baudžiamosios justicijos sistemas; jas turi kritikuoti ir politologai, nors ir šiek tiek iš kitos perspektyvos.

Galiausiai vienas iš reiškinių, kuriuos labiausiai mėgsta studijuoti politologai, yra rinkimai. Bet rinkimai gali būti įdomūs ir kriminologams; šio straipsnio kontekste įdomiausi būtų du aspektai: sukčiavimas per rinkimus ir nusikalstamumo bei korupcijos temų panaudojimas kandidatų politinėse kampanijose. Pavyzdžiui, kalbant apie pastarąjį aspektą, kriminologai galėtų politologams pagelbėti nustatant, kiek politikų pareiškimai atitinka (ar neatitinka) realų nusikalstamumo ir korupcijos lygį (nustatomą remiantis ne tik oficialia statistika, kuri gali klaidinti, bet ir viktimologinių apklausų duomenimis);³ daugelyje šalių, ypač Centrinėje ir Rytų Europoje, politikai išpučia nusikalstamumo ir korupcijos lygį, turėdami tikslą arba diskredituoti oponentus, kurie tuo metu yra valdžioje, arba taip siekdami, kad rinkėjai susirūpintų problema, kurią politikai žada išspręsti arba sumažinti, jei bus išrinkti. Kaip jau anksčiau minėta, pavyzdžiui, (dabar) Prezidentas *Medvedevas* savo nesena rinkiminę kampaniją siekdamas Rusijos prezidento posto ypatingu prioritetu iškėlė kovą su korupcija daugiausia dėl to, kad jis manė, jog viešoji nuomonė kovą su korupcija laiko didžiule problema, kuriai reikia neatidėliotino dėmesio.

ORGANIZUOTAS NUSIKALSTAMUMAS

Kriminologai organizuotą nusikalstamumą gali laikyti esančiu už politikos mokslo ribų. Bet politikos mokslas savo esme yra jėgos studijos. Jėga paprastai pasireiškia dviem formomis ar šaltiniais – prievarta ir legitimumu. Visos politinės sistemos funkcionuoja remdamosi abiejų šių formų deriniu, nors šių formų proporcijos reikšmingai skiriasi. Prievarta gali būti panaudota arba atvirai ir fiziškai, arba subtiliau. Pirmosios – atviros fizinės prievartos – pavyzdžių pateikia totalitarinės sistemos, visuomenei kontroliuoti pasitelkusios terorą, tokios kaip *Stalino* SSRS ar *Hitlerio* Vokietija, taip pat daugelis autoritarinių sistemų (pvz., *Sadamo Huseino* Irakas, dabartinė Birma/Mianmaras). Netgi tada, kai tokios sistemos susilpnina atvirą fizinį terorą, jos paprastai toliau naudoja *grasi-*

---

³ Viena iš didelės viktimologinės apklausos Europoje išvadų buvo ta, kad “*policijos registruotų nusikaltimų skaičius beveik neturi jokio ryšio su ICVS nustatytais nusikaltimų mastais*” (Van Dijk et al. 2007: 25; the ICVS is the International Crime Victim Survey).

nimus teroru kaip pagrindinį jų visuotinės valdžios instrumentą. Taigi tokiose sistemose prievarta – arba visiškai atvira arba naudojama subtilesniais būdais – yra dominuojantis valdžios įgyvendinimo būdas. Tai nereiškia, kad nebandoma legitimuotis. Tiesą sakant, beveik visada bandoma – arba vykdoma tai, ką *T. H. Rigby* vadina „racionalia tikslo“ (dar žinomą kaip teleologine) legitimacija arba per oficialų (valstybės remiamą) nacionalizmą, ar kokia nors kita forma (pvz., pasitelkiant lyderio charizmą arba tiesiogiai porevoliucinę legitimaciją). Modernios liberalios demokratijos, atvirksčiai, paprastai funkcionuoja remdamosi antrąja forma (t. y. valdžią įgyvendindamos pirmiausiai besiremamos jos legitimumu). *Max Weber* dvidešimtojo amžiaus pradžioje teigė, kad vienintelė tinkama modernių valstybių legitimacijos forma yra teisinis racionalumas. Ar tai vis dar tebėra tiesa? Aš teigčiau, kad eudemonizmas (t. y. legitimumas, paprastai paremtas ekonomine veikla pasiektu visuomenės pasitenkinimu) pastaraisiais dešimtmečiais keičia anksčiau minėtą legitimacijos formą – dauguma politologų sutiktų, kad demokratijos vis dar siekia valdžią įgyvendinti pirmiausia ir daugiausia remdamosi legitimumu. Bet jie taip pat pripažintų, kad modernios demokratijos tam tikrą valdžią įgyvendina ir remdamosi prievarta. Teisybė, būtų naivu teigti, kad jos kada nors galėtų funkcionuoti nenaudodamos įvairių prievartos formų – nereikalaudamos, kad piliečiai mokėtų mokesčius, laikytųsi įstatymų ar, nors šiais laikais toks reikalavimas sutinkamas rečiau, tarnautų kariuomenėje. Taip pat naivu būtų nepripažinti, kad moderni demokratinė valstybė po 2001 m. rugsėjo 11 dienos pateisina vis platesnę subtilią prievartą, platesnio sekimo forma.

Tokia valdžios apžvalga reikalinga straipsnyje pateikiamai analizei, nes organizuotas nusikalstamumas taip pat yra valdžios forma. Dauguma analitikų, taip pat ir kriminologai, nustatė, kad įtakingi grasinimai smurtu yra vienas išskirtinių organizuoto nusikalstamumo bruožų. Todėl į organizuotą nusikalstamumą gali būti žvelgiama kaip į totalitarinės valstybės kopiją „pilietinėje“ (o galbūt „nepilietinėje“) visuomenėje; tiesą sakant, *kai kuriais* atvejais organizuotas nusikalstamumas reiškiasi kaip valstybės substitutas, pavyzdžiui, pirminės Sicilijos mafijos atveju.⁴ Taip pat, kaip ir totalitarinės valstybės, organizuotos

⁴ Terminas „nepilietinė visuomenė“ jokiais būdais nėra naujovė; jis jau seniai naudojamas politinio mokslo literatūroje, nors ir ne itin plačiai. Vis dėlto, jis dažniausiai buvo naudojamas nacionalizmo ir etninių konfliktų kontekste; kiek žinau, reikšmė, kuri jam suteikiama šiame straipsnyje, yra nauja.

nusikalstamos grupuotės valdžią įgyvendina pirmiausia naudodamasi prievarta arba ja grasindamos. Taip pat, kaip ir totalitarinės valstybės, organizuotos nusikalstamos grupuotės ne tiek rūpinasi legitimumu, kiek valdžia – nors jos, matyt, legitimumu rūpinasi dar mažiau nei intensyvios prievartos valstybės.⁵ Galiausiai kai kuriose valstybėse ir organizuotas nusikalstamumas, ir pilkoji „oligarchų“ sfera siekia reikšmingos įtakos įstatymų leidėjams, t. y. taip pat ir įstatymams, remdamosi reiškiniu, kurį Pasaulio bankas ir kai kurie akademiniai analitikai apibūdina kaip „valstybės užvaldymą“. Akivaizdu, tai sfera, kuri tiesiogiai svarbi tiek politologams, tiek kriminologams.

Atsižvelgiant į visa tai, kas pasakyta anksčiau, galima pateisinti *Hersamiw* (2003: 2), kuris teigia, kad „...„organizuotas nusikalstamumas“ užima savo vietą politikos moksle ir yra atkreipęs ne vien tik sociologų, kriminologų ir teisėsaugos pareigūnų dėmesį“. Taip yra, nes organizuotas nusikalstamumas yra to, ką autorius vadina *nelegitima valdžia*, forma. Pernelyg ilgai politologai buvo linkę kreipti dėmesį vien tik į legitimias valdžios formas; tiesą sakant, *Herasimyw* (2003: 3) tęsia argumentavimą teigdamas, kad abi – legitimi ir nelegitimi – valdžios yra susijusios ir priklausomos viena nuo kitos. Šis pastebėjimas sukels atgarsį tarp Lietuvos ir kitų pokomunistinių šalių kriminologų, nes legitimių ir nelegitimių valdžios formų susimaišymas ir dalinis jų sutapimas buvo būdingi daugeliui pereinamojo laikotarpio valstybių.

KORPORATYVINIS NUSIKALSTAMUMAS

Vos prieš kiek daugiau nei dešimtmetį *Vincenzo Ruggiero* (1996) pateikė puikią daugelio organizuoto nusikalstamumo ir korporatyvinio nusikalstamumo panašumų ir sąsajų analizę; atsižvelgiant į tai, kad profesorius *Ruggiero* pats skaitė pranešimą šioje konferencijoje, būtų kvaila arba arogantiška pateikti jo argumentų santrauką šiame straipsnyje. Bet ankstesnės nuorodos į analitikų ir organizacijų, taip pat ir Transparency International, perėjimą prie naujos korupcijos sąvokos, apimančios nesąžiningą ir neteisėtą verslas-verslas veiklą, yra pastaraisiais metais padidėjusio susidomėjimo korporatyviniu nusikalstamumu simptomas. Skandalai, susiję su Worldcom, Enron, Parmalat, Siemens, Daim-

---

⁵ Apimties sumetimais pasikeitimo (transmutacijos) klausimai, tarp jų – atvejai, kai organizuotos nusikalstamos grupuotės siekia imtis legitimiškesnės veiklos, negali būti čia aptariami. Tokios transmutacijos pavyzdžiai galėtų būti Hong Kongo triados ir Bulgarijos „imtynininkai“.

ler-Chrysler, Norvegijos Statoil, Britanijos BAE ir daugeliu kitų didžiųjų korporacijų, rodo didėjančią visuomenės susirūpinimą šiuo reiškiniu.⁶

Smulkios nusikalstamos transnacionalinių ir nacionalinių organizacijų veikos yra kriminologų nagrinėjimo objektas. Bet dėl daugelio priežasčių jos be abejonės turi būti įdomios ir politologams. Politikos moksle dar nuo 1970-ųjų vyksta didžiulis ginčas: ar modernioji valstybė atsisako suverenumo tiek supranacionalinių darinių (pagrindiniai Europos Sąjungos, nors dabar ir abstraktesnės globalizacijos), tiek sub-nacionalinių darinių ir procesų (pvz., disintegracinių nacionalistų, „naujosios politikos“ ir pan.) naudai. Teiginys, susijęs su pirmaisiais iš minėtų darinių (pvz., globalizacija) yra tas, kad valstybės atiduoda valdžią transnacionalinėms korporacijoms. Taigi transnacionalinės korporacijos gali kelti esminę grėsmę valstybėms – perkelti gamybą į ofšorines teritorijas, atsisakyti investuoti ir pan. – ir šia prasme daryti valstybėms valdingą įtaką. Viena politologų mokykla – vadinamieji institucionalistai (žr.: March ir Olsen, 1984; Evans, Rueschemeyer ir Skocpol, 1985) – teigė, kad tokie teiginiai pernelyg skambūs ir moderniosios valstybės vis dar yra pagrindiniai politikos žaidėjai tiek valstybių viduje, tiek tarptautiniu mastu, net jei jų vaidmuo ir pobūdis kinta. Bet tokia nuomonė nėra visuotinai priimta, daugelis laikosi nuomonės, kad transnacionalinės korporacijos gali daryti ir dažnai daro pernelyg didelę – ir nedemokratinę – valdingą įtaką valstybėms. Tokių sąsajų pobūdį turi tirti politologai; tokie tyrimai, žinoma, turi apimti ir nesąžiningos bei atvirai neteisėtos (nusikalstamos) įtakos valstybėms atvejus.

Dabar galime pasvarstyti, nors ir paviršutiniškai, kai kurias teorijas ir požiūrius, kuriuos ir kriminologai, ir politologai galėtų panaudoti ir adaptuoti bandydami geriau suprasti tris anksčiau apibrėžtas nusikalstamumo formas.

ETIKEČIŲ KLIJAVIMO (STIGMATIZACIJOS) TEORIJA

Žinoma, būtų neteisinga tarti, kad politologai visiškai nežino ką reiškia „etikečių klijavimo teorija“ (esminis šios srities darbas žr. Becker 1963),⁷ nors

⁶ Ankstyvąją korporatyvinio nusikalstamumo JAV analizę galima rasti *Clinard and Yeager* 1980 – tuo tarpu „baltųjų apykaklių“ nusikalstamumo studijų „senelis“ yra *Edwin Sutherland* (pvz., žr.: Sutherland, 1940; Sutherland, 1949). Šiuolaikiškesnę garsiai nuskambėjusią JAV korporatyvinio nusikalstamumo analizę galima rasti O'Brien, 2003.

⁷ Lietuvių kalba žr. *Dobryninas A., Sakalauskas G., Žilinskienė L.* Kriminologijos teorijos. Eугrimas: Vilnius, 2008. (vyr. red. pastaba).

dauguma jų turi tik itin bendrą teorijos ir jos taikymo supratimą. Alternatyvios ar susijusios sąvokos ir sampratos, ypač „socialinės reakcijos teorija“ ir „reintegratyvaus sugėdijimo teorija“ (apie jas žr. Akers ir Sellers, 2008, 7 skyrius; White and Haines, 2008: 174-5) yra dar mažiau žinomos daugumai politologų. Žinoma, keletas *M. Foucault* pasekėjų, kurie leistūsi vadinami politologais, yra įsisąmoninę, kad etiketėmis, kurias mes klijuojame reiškiniams, labai didelę įtaką daro tai, kaip visuomenė šiuos reiškinius suvokia. Daugelis vyraujančių politikos teoretikų pripažįsta, kad terminai, taikomi veiksams ir veikėjams apibūdinti, atskleidžia daug ką apie mūsų politinį suvokimą ir mūsų politinę perspektyvą. Pavyzdžiu, kuris žinomas beveik visiems politologams, galėtų būti situacija, kada vienas asmuo tam tikrą veikėją apibūdintų kaip teroristą, tuo tarpu kažkas kitas tą patį veikėją apibūdintų kaip kovotoją dėl laisvės. Kitas dažnas pavyzdys, kaip politologai naudoja skirtingus terminus iš esmės tokiems patiems reiškiniams, grupėms ir pan. apibūdinti, yra čiabuviai vs. vietiniai gyventojai; juodieji vs. afroamerikiečiai; čigonai vs. romai; lytiniai iškrypėliai vs. gėjai; ir t. t.⁸ Bet net atsižvelgiant į šiuos ir daugelį kitų pavyzdžių, manytina, kad dauguma politologų keičia savo terminiją atsižvelgdami į tam tikrą „politinio korektiškumo“ versiją, skirtingai nei kriminologai, ne iki galo suvokia, kad mes laikomės tam tikrų sampratų ir netgi kuriame ar ignoruojame tam tikrus reiškinius, naudodami vardus – etiketes – kuriais apibūdiname individus, grupes ar veiklas.

Taigi dauguma politologų yra susipažinę su socialiniu konstravimu (kaip visuomenė suvokia ir konstruoja reiškinius) bei politine kultūra politikoje ir pripažįsta jų reikšmę. Pavyzdžiui, viena plačiausiai pastaraisiais metais politikos moksle cituojamų knygų yra *Benedict Anderson* „Įsivaizduojamos bendruomenės“ (1983), kurioje analizuojamas nacionalizmas. Jau pats knygos pavadinimas pabrėžia knygoje skiriamą dėmesį subjektyviam socialiniam konstravimui. Šis socialiai sukonstruoto subjektyvizmo įsisąmoninimas iš dalies sutampa su etikečių klijavimo teorija, bet vis tiek yra plačių galimybių politikos mokslo ir kriminologijos sąveikai.

---

⁸ Skirtingose čia minimose porose pirmieji terminai yra plačiai suvokiami kaip senesni ir mažiau priimtini. Vienintelė išimtis yra paskutinėje poroje, „lytinis iškrypėlis“ anksčiau buvo laikomas peyoratyviniu terminu, bet dabar yra bendrai priimtinas moksliniame diskurse (kaip, pavyzdžiui, „lytinio iškrypimo teorija“ (*queer theory*)).

KONTROLĖS BALANSO TEORIJA

Kontrolės balanso teorija, anksčiau susieta su *Charles Tittle* (1995),⁹ postuluoja tikimybę, jog individas, patiriantis besaikę kontrolę ir besijaučiantis sąlyginai bejėgiu, pats sieks vykdyti kontrolę (paprastai – deviaciniu būdu) kitų atžvilgiu, jei situacija tai leis. Teorija buvo panaudota, pavyzdžiui, aiškinant seksualinę deviaciją ir mazochizmą. Nors teorija yra pakankamai gerai žinoma daugeliui kriminologų, ji nėra gerai žinoma tarp politologų. Bet ji gali būti adaptuota, pavyzdžiui, piktadariško korporatyvinio elgesio ir korupcijos analizei. Ar šios antisocialinio elgesio formos atspindi nepakankamą korporacijų ir pareigūnų kontrolę, kurie savo ruožtu išnaudoja besaikę laisvę (įvairiausiais būdais) kontroliuoti kitus asmenis ir aplinką, kurioje jie veikia?¹⁰

RACIONALIAUS PASIRINKIMO TEORIJA

Nuo pat 1950-ųjų, kada pasirodė vieni kertinių veikalų šioje srityje – *Kenneth Arrow Socialinis pasirinkimas ir individualios vertybės* (1951) ir *Anthony Downs Ekonominė demokratijos teorija* (1957) – daugelis politologų laikėsi nuostatos, kad vienintelė tinkama politikos teorija yra racionalaus pasirinkimo teorija.¹¹ Apimtis neleidžia tinkamai paaiškinti ar patyrinėti šią teoriją šiame straipsnyje. Taip pat neteigiama, kad racionalaus pasirinkimo teorija yra nežinoma kriminologams, dauguma jų susipažinę su novatoriškais darbais apie teorijos taikymą kriminologijoje, tokiais kaip 1986 metais *Cornish* ir *Clarke* sudarytu rinkiniu (taip pat žr. Klarke, 1992). Užtenka pasakyti, kad egzistuoja bent dvi plačios racionalaus pasirinkimo teorijos mokyklos, paprastai žinomos kaip „lankščioji“ ir „tvirtoji“ (Ferejohn, 1991), kurios tarsi geriau pažįstamos daugumai politologų, bet ne daugumai kriminologų. Abiejų požiūrių pagrindinis argumentas yra tai, kad žmonės politikoje, sprenddami kaip balsuoti ir ar išvis balsuo-

⁹ Lietuvių kalba žr.: *Dobryninas A., Sakalauskas G., Žilinskienė L. Kriminologijos teorijos*. Eugrimas: Vilnius, 2008. (vyr. red. pastaba).

¹⁰ Esu dėkingas *Vincenzo Ruggiero* už tai, kad jis mane supažindino su šia teorija, taip pat už tai, kad jis paskatino mane apsarstyti galimybes pritaikyti šią teoriją trims nusikalstamumo formoms, išryškintoms šiame straipsnyje.

¹¹ Kai kas galbūt ginčytųsi, kad ši tendencija prasidėjo netgi anksčiau, 1943 metais publikavus pirmąjį *Joseph Schumpeter* „Kapitalizmo, socializmo ir demokratijos“ leidimą. Nors, žinoma, galima sakyti, kad ši knyga paruošė dirvą racionalaus pasirinkimo teorijai, jos priklausomybė šiai teorinei paradigmai nėra tokia akivaizdi kaip dviejų tekste minimų knygų.

ti, jungtis į profesinę sąjungą ar nemokamai naudotis tuo, ką padaro kiti, ir t. t., elgiasi iš esmės racionaliais būdais siekdami maksimizuoti naudą, įvertindami potencialius ar žinomus kaštus bei potencialius ar žinomus pelnus.¹² Lankstusis racionalus pasirinkimas yra siauresnis ir koncentruojasi į priemones, kurias individas suvokia kaip efektyviausias – racionalias – siekiant jo ar jos naudos maksimizavimo. Tvirtasis racionalus pasirinkimas labiau susijęs su individų tikslais skirtinguose kontekstuose ir leidžia atsižvelgti į subjektyvius bei suboptimalius veiksnius, tokius kaip įsitikinimai ir informacijos nepakankamumas. Mano nuomone, taip pat Jeilio politologų *Green* ir *Shapiro* (1994) nuomone, abi teorijos turi trūkumą. Tvirtoji versija kartais gali apibrėžti tikslus pasakydama tik tai, kas ir taip akivaizdu, o todėl gali būti banali; ji taip pat gali atsižvelgti į subjektyvius veiksnius, o tai reikštų, kad pamatinė racionalumo tezė susilpninama ir ji praranda dalį savo kaip paaiškinimo vertės. Ir atvirkščiai, lankstusis racionalus pasirinkimas preziūmuoja aukštesnį racionalumo lygį, nei tas, kurį atskleidžia dauguma individų iš tikrųjų, ir nei tas, kurio būtų galima tikėtis iš daugumos individų ateityje (t. y. yra nerealus).

Nepaisant šių problemų, abi teorijos turi daug labai protingų ir išprususių šalininkų tarp politologų, ypač Jungtinėse Amerikos Valstijose. Teigtina, kad kriminologinėse analizėse būtų naudinga plačiau naudotis platesniu ir lankčiosios, ir tvirtosios racionalaus pasirinkimo teorijų pagrindinių principų (ir jų trūkumų) suvokimu. Net jei kriminologai galiausiai nuspręstų atsisakyti racionalaus pasirinkimo teorijos, jos įtaka kitose socialinių mokslų srityse, ypač politikos moksle ir ekonomikoje, reiškia, kad į ją žiūrima rimtai ir ja plačiai remiamasi. Be abejonės, ji gali būti pasitelkta ir patikrinta aiškinant, kodėl korporacijos nusprendžia duoti kyšius, kodėl pareigūnai nusprendžia juos priimti, net ir žinodami, kad elgiasi blogai; nors teorija negali pateikti visiškai pakankamų ir visuotinai tinkamų atsakymų, ji gali priversti mus kelti klausimus, prie kurių negali atvesti, pavyzdžiui, kultūrinė paradigma. Netgi trūkumą turinti teorija yra vertinga, jei ji verčia mus kelti klausimus, kurie kitaip nebūtų svarstomi.

NEOLIBERALIZMAS

Neoliberalizmas, apskritai sutampantis su neokonservatyvizmo arba JAV vadinamojo Vašingtono konsensuso ekonominiais požiūriais, ištrina ribas tarp

---

¹² Apie piktnaudžiavimo tuo, ką padaro kiti, problemą žr. Olson, 1965.

valstybės, ekonomikos ir pilietinės visuomenės. Jis taip pat linksta sureikšminti tikslus priemonių sąskaita, uždavinius tinkamo proceso sąskaita, sumenkinti valstybės pareigūnų lojalumą ir vieningumą dvasiā. Todėl politologai, pavyzdžiui, *Donatella della Porta* ir *Yves Mény* (1995, ypač 166–8) remiasi neoliberalizmu aiškindami 1980-aisiais prasidėjusį korupcijos lygio augimą, arba tai, ką *Moses Naim* (1995) vadina „korupcijos erupcija“ Vakarų valstybėse.¹³ Jei pripažįstama, kad korupcijos lygio augimas gali sukelti organizuoto ir korporatyviniio nusikalstamumo augimą, kartu pripažįstant, kad visos šios trys formos yra tarpusavyje susijusios, o priežastingumas paprastai yra dvikryptis arba daugiakryptis, – akivaizdi tampa šios teorijos svarba kriminologams.

Šiuos teiginius galėtų paaiškinti konkretus pavyzdys, kaip neoliberalizmo įtaka gali būti svarbi kriminologams. Sekdama tendencijomis, 1980-aisiais kiliusiomis JAV, Australija pradėjo privatizuoti kalėjimus ir 2004 metais Australijos privačiuose kalėjimuose kalinčių asmenų lyginamoji dalis (17 proc.) buvo didžiausia pasaulyje (JAV privačiuose kalėjimuose tuo metu apytiksliai kalėjo 7 proc. visų kalinių – Roth, 2004: 1 ir 4–5).¹⁴ Mano gimtojoje Viktorijos valstijoje (Australija) iki 2000-ųjų atsirado du privatūs kalėjimai ir maždaug 35 proc. visų Viktorijos kalinių kalėjo šiuose kalėjimuose – tai buvo didžiausia privačiuose kalėjimuose kalinčių asmenų lyginamoji dalis tarp visų Australijos valstijų (Roth, 2004: 10). Privačių kalėjimų sklaida buvo remiama argumentuojant nuomonę, kad privatus sektorius yra efektyvesnis už valstybinį sektorių, pabrėžiant faktą, kad daugelį metų buvo nepakankamai investuojama į kalėjimus, ir netgi atkreipiant dėmesį į tai, kad privaciai administruojamuose kalėjimuose būtų apribotos kalėjimų prižiūrėtojų profsąjungų galios.

Šie argumentai būdingi neoliberaliam požiūriui, be kita ko pasireiškiančiam siekiu minimizuoti valstybės vaidmenį ir sumažinti darbuotojų galias dėtis. Tačiau kalėjimų privatizavimo pasekmės yra nevienareikšmės. Pavyzdžiui, aiškėja, kad privatus sektorius bent jau ne visada pagerina kalėjimų administravimą arba sumažina kalinių savižudybių skaičių. Tiesą sakant, Viktorija renacionalizavo Metropolijos moterų kalėjimą, nes privatus kontraktorius jį valdė

---

¹³ Argumento, kad neoliberalizmas prisidėjo prie korupcijos lygio augimo pokumunistinėse valstybėse, įvertinimą galima rasti Holmse, 2006.

¹⁴ Lietuvių kalba žr. *Nikartas S., Sakalauskas G., Mališauskaitė-Simanaitienė S.* Įkalinimo įstaigų privatizavimas: užsienio šalių patirtis ir perspektyvos Lietuvoje // *Teisės problemos*. 2008, Nr. 3 (61), p. 51–82 (*vyr. red. pastaba*).

ydingai (Roth, 2004: 84). Bet jei pripažinsime, kad pagrindiniai privataus sektoriaus uždaviniai yra maksimizuoti pelną ir užtikrinti tolesnę įmonės egzistenciją, privataus sektoriaus dalyvavimo administruojant kalėjimus potekstė turėtų būti įdomi kriminologams. Pavyzdžiui, privatus sektorius gali teigti, kad valstybė turi statyti daugiau kalėjimų ir modernizuoti jau pastatytus, ir kartu siūlyti savo mokamas paslaugas tai įgyvendinant. Tarkime, valstybės pareigūnai pritaria tokiems argumentams ir pasirašo sutartis dėl naujų kalėjimų statybos ir esamų kalėjimų modernizavimo bei išplėtimo. Teisėjai, matydami, kad kalėjimo kamerų skaičius didėja, gali būti labiau linkę skirti laisvės atėmimo bausmes nei alternatyvias bausmių formas. Taigi toks scenarijus gali būti svarstomas kriminologams analizuojant, kodėl pastaraisiais metais taip padidėjo kalnimo apimtys daugelyje Vakarų šalių.

Būtų galima patikrinti, ar visuotinio privatizavimo ir išorės užsakomųjų paslaugų pirkimo (*outsourcing*) požiūris, kaip itin svarbus neoliberalizmo komponentas, negalėtų būti naudingas tiriant galimybes ir riziką, skatinančias ir stabdančias korporatyvinį nusikalstamumą ir valstybinę korupciją. Pavyzdžiui, ar išorinis užsakomųjų paslaugų pirkimas sukuria privačioms įmonėms naujas galimybes siūlyti kyšius, siekiant sutarčių sudarymo, ir kokie duomenys patvirtintų tokią hipotezę? Ar skaidrumas (o kartu ir įstatymų apėjimo bei pažeidimo keliamą riziką) mažėja valstybei perduodant savo įsipareigojimus privačiam sektoriui? Daugeliu atvejų veiksmi, kurie kažkada buvo atliekami valstybės, o todėl (remiantis informacijos laisvės įstatymais) buvo viešojo nagrinėjimo objektu, pasidaro daug mažiau skaidrūs, kai juos atlieka privatus sektorius, nes pasitelkiami „komercinio konfidencialumo“ reglamentai; ar tai taip pat turi įtakos kyšininkavimui ir korupcijai? Vėlgi tai, kas kažkada iš pažiūros atrodė svarbu tik politologams ir ekonomistams, tampa akivaizdžiai svarbiais dalykais kriminologams.

OHMAE PASAULIS BE SIENŲ IR KOMPIUTERINIAI NUSIKALTIMAI

Kadangi globalizacija ir neoliberalizmas jau buvo paminėti, taip pat atsižvelgiant į apimties diktuojamas ribas, galima paprastai ir trumpai pažymėti, kad *Kenichi Ohmae* (1990) teigia pasaulį esant be sienų, – ši samprata buvo pasitelkta bandant geriau suvokti nusikalstamumo (taip pat ir trijų šiame straipsnyje aptariamų jo formų) transnacionalizaciją. Viename lygmenyje iš pažiūros atrodytų, kad pasaulyje be sienų turėtų būti daug mažiau nusikaltimų, nes turėtų mažėti tam tikrų kontrabandos (ypač – nelegalių migrantų gabenimo) atvejų. Bet pasau-

lio be sienų sampratos kritikai nurodė, kad ši samprata praktikoje daug dažniau taikoma kapitalo (ir tik „teisėto“ kapitalo), o ne darbo atžvilgiu ir kad tuo pat metu kai kurios valstybės, pavyzdžiui, Italija, prisijungia prie Šengeno, jos taip pat diegia tokius įstatymus kaip 2002-ųjų Bossi-Fini įstatymas, kurie gerokai sumažina galimų ne europiečių imigrantų patekimo į šalį ir nuolatinio apsigyvenimo šalyje galimybes.¹⁵ Tai gali *padidinti* neteisėto migrantų gabenimo į šalį ir net prekybos žmonėmis tikimybę, nekreipiant dėmesio į tariamą „Europą be sienų“.

Staigus pastarųjų metų interneto augimas savo turiniu yra susijęs su pasauliu be sienų ir postmodernia užtvary, taip pat ir užtvary laike bei erdvėje, griūtimi. Internetas sukūrė naujas galimybes nusikaltimams, vadinamiems kibernetiniais nusikaltimais. Priežastys, kodėl kibernetinių nusikaltimų tyrimai yra tinkama sritis kriminologams, – akivaizdžios. Bet šių nusikalstamų veikų keliama saugumo klausimai, taip pat ir būdai, kuriais valstybės ir tarptautinės organizacijos galėtų ir turėtų bendradarbiauti kovojant su šiais nusikaltimais, priklauso ir politikos mokslo sričiai.

GALIOS NUSIKALTIMAI

Vincenzo Ruggiero ir kiti autoriai šiuo metu nagrinėja patrauklią galios nusikaltimų sampratą; kadangi jis pats pristato straipsnį šiuo klausimu šioje konferencijoje, nedera minėtą sampratą plačiau nagrinėti šiame straipsnyje. Užtenka pasakyti, kad tai yra geriausias pavyzdys, kaip susitinka politikos mokslas ir kriminologija – pats terminas apima pagrindines abiejų minėtų disciplinų sampratas – ir nepaminėti šios besiformuojančios tyrimų bei teorizavimo sferos būtų rimta šio straipsnio spraga.

IŠVADOS

Kriminologai ir politologai jau dabar dalijasi kai kurias teorijas – pavyzdžiui, marksizmą, feminizmą, racionalaus pasirinkimo aspektus – net jei ir linkę taikyti šias teorijas skirtingų reiškinų atžvilgiu. Vis dėlto akivaizdu, kad esama ir kitų sričių, kurių dabartinius apibrėžimus, teorijas ir empirinius tyrimus

¹⁵ Skaitytojai, norintys rasti nuostabiai trumpą šio įstatymo santrauką, taip pat mėgstantys skaityti romanus, turėtų paskaityti Camilleri, 2006: 57–8 ir 261. *Camilleri* kiek pakeičia įstatymo pavadinimą į „Cozzi-Pini“ įstatymą; mokantys itališkai supras, kad čia naudojamas ganėtinai šurkštus žodžių žaismas, kuris leidžia spėti, kad *Camilleri* nerodo didelės pagarbos dviem politikams, siekusiems įstatymo priėmimo.

kriminologai išmano geriau, nei politologai ir atvirkščiai. Vienas iš šio straipsnio tikslų buvo nustatyti sritis, kuriose politologai ir kriminologai galėtų pasimokyti vieni iš kitų. Bet dar svarbiau tai, kad abi specialistų grupės pripažintų, jog didėjanti trijų nusikalstamumo sferų, aptartų straipsnyje (taip pat ir ketvirtos trumpai paminėtos sferos – terorizmo), svarba verčia juos (mus!) bendradarbiauti tiriant ir analizuojant šias sferas, teikiant konkrečius pasiūlymus atitinkamoms valdžios institucijoms kaip efektyvinti kovą su šiomis nusikalstamumo sferomis. Teorizavimas yra daug įtikinamesnis, kai jis remiamas empiriniais duomenimis, o ir teorija, ir empirika yra daug aktualesnės, kai taikomos konkrečioms nūdienos pasaulio problemoms.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Akers R. and Sellers C. *Criminological Theories: Introduction, Evaluation and Application*. New York: Oxford University Press, 2008.
2. Anderson B. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso, 1983.
3. Arrow K. *Social Choice and Individual Values*: New York: Wiley, 1951; 2nd ed. 1963.
4. Becker H. *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York: Free Press, 1963.
5. Camilleri A. *Rounding the Mark*. London: Picador, 2006.
6. Clarke R. (ed.) *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*. Albany: Harrow and Heston, 1992.
7. Clinard M. and Yeager P. *Corporate Crime*. New York: The Free Press, 1980.
8. Cornish D. and Clarke R. (eds.) *The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending*. New York: Springer, 1986.
9. Della Porta D. and Mény Y. (1995). „Démocratie et corruption: vers une analyse comparée“ knygoje D. Della Porta and Y. Mény, *Démocratie et corruption en Europe*. Paris: Editions La Découverte: 165–72.
10. Downs A. *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper, 1957.
11. Evans P., Rueschemeyer D. and Skocpol T. *Bringing the State Back In*. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.
12. Ferejohn J. (1991), „Rationality and Interpretation: Parliamentary Elections in Early Stuart England“ knygoje K. Monroe (ed.), *The Economic Approach to Politics: A Critical Reassessment of the Theory of Rational Action*. New York: Harper Collins.
13. Green D. and Shapiro I. *Pathologies of Rational Choice Theory: A Critique of Applications in Political Science*. New Haven: Yale University Press, 1994.

14. Harasymiw B. „Putting Organized Crime in its Place . . . Within Political Science“.
15. Holmes, L. „Corruption, Weak States and Economic Rationalism in Central and Eastern Europe“, Budapest, October-November, 1999.
16. Holmes L. *Rotten States? Corruption, Post-Communism and Neoliberalism*. Durham NC: Duke University Press, 2006.
17. March J. and Olsen J. „The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life“, *American Political Science Review*, 78 (3): 734-49, 1984.
18. Naim M. „The Corruption Eruption“, *Brown Journal of World Affairs*, 2 (2): 245-61. 1995.
19. O'Brien J. *Wall Street on Trial: A Corrupted State?* Chichester: Wiley, 2003.
20. Ohmae K. *The Borderless World: Power and Strategy in the Interlinked Economy*. New York: HarperBusiness, 1990.
21. Olson M. *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1965.
22. Rigby T. H. (1982), „Introduction: Political Legitimacy, Weber and Communist Mono-organisational Systems“ knygoje T. H. Rigby and F. Fehér (eds.), *Political Legitimation in Communist States*. London: Macmillan: 1-26.
23. Roth L. *Privatisation of Prisons*, Background Paper No.3/04 Sydney: New South Wales Parliamentary Library Research Service, 2004.
24. Ruggiero V. *Organized and Corporate Crime in Europe: Offers That Can't Be Refused*. Aldershot: Dartmouth, 1996.
25. Schumpeter J. *Capitalism, Socialism and Democracy*. London: Allen and Unwin, 1943.
26. Skocpol T. *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia and Germany*. Cambridge: Cambridge University Press, 1979.
27. Sutherland E. „The White Collar Criminal“. *American Sociological Review*, 5: 1-12, 1940.
28. Sutherland E. *White Collar Crime*. New York: Dryden, 1949.
29. Tittle C. *Control Balance: Toward a General Theory of Deviance*. Boulder: Westview, 1995.
30. Van Dijk J., Manchin R., Van Kesteren J., Nevala S. and Hideg G. *The Burden of Crime in the EU – Research Report: A Comparative Analysis of the European Crime and Safety Survey (EU ICS) 2005*. Brussels: Gallup, 2007.
31. White R. and Haines F. *Crime and Criminology* (4th ed.) Melbourne: Oxford University Press, 2008.

Prof. Dr. Leslie HOLMES
The University of Melbourne

WHAT POLITICAL SCIENTISTS AND CRIMINOLOGISTS CAN LEARN FROM EACH OTHER- AND WHY THEY SHOULD

Summary

This paper focuses on three related areas, in the analysis of which both political science and criminology can and should constructively interact – corruption, organised crime and corporate crime. All three involve criminality (though, strictly speaking, some forms of corruption do not), and hence need to be analysed by criminologists.

Yet all three can pose serious threats (social, economic, political, security, legitimacy-related, etc.) to both states and international organisations in various ways, and all three can lead states and international organisations to devise policies and programs designed to address them. These threats, policies and programs are researched and assessed primarily by specialists in security studies, public policy, international relations and comparative politics – all of which are branches of political science.

At present, criminologists and political scientists do not collaborate sufficiently in multidisciplinary, interdisciplinary and transdisciplinary research programs to address these three significant problem areas. This paper considers some of the concepts and methods used by criminologists and political scientists, but of which each group appears to have very different levels of awareness, and will argue that enhanced familiarity with all of them will benefit both groups.

This said, the paper is written from a political scientist's viewpoint, not a criminologist's, and it is hoped that this different perspective will trigger debate among criminologists. At present, aspects to be considered – albeit very briefly in a paper of this scale – include labelling theory, which is very familiar to most criminologists, but much less so to non-Foucauldian political analysts; control balance theory (better known to criminologists than to political scientists); 'thick' and 'thin' rational choice theory, which appears to be far more widely employ-

ed by political scientists than by criminologists; neo-liberalism; Ohmae's 'borderless world' and cyber-crime; and what Vincenzo Ruggiero and Michael Welch call 'power crime' – a concept that is of direct relevance to both criminologists and political scientists, but which is a relatively new term that is as yet unfamiliar to most members of both groups of specialists.

Straipsnis redakcijai įteiktas 2008 m. gegužės 14 d.